

בבא בתרא ס"ה

ר"ה א"ר הלכה כחכ' רב ירמיה ב"א אמר רב הונא בשם רב הלכה כדברי חכמים,
א' בשם שמואל הלכה כר"ע
בשם שמואל הלכה כרבי עקיבא, שמוכר בעין יפה מוכר⁴⁸. ורב ירמיה בר אבא אמר
אמר לרב הונא הרי פעמים רבות אמרתי לפני רב הלכה כרבי עקיבא ולא אמר
לי דבר? אמר לו רב הונא, כיצד שנית את המחלוקת?, ואמר לו רב ירמיה אני
שנית⁴⁹ שלרבי עקיבא מוכר בעין רעה מוכר, ולחכמים מוכר בעין יפה מוכר.
אמר לו רב הונא, משום כך רב לא אמר לך דבר, משום שגם אתה פסקת הלכה
שמוכר בעין רעה מוכר.

אין להם דרך סולמות וחלונות
אמר רבינא לרב אשי, האם רב ושמואל הולכים
לטעמם,⁵⁰ לרב מוכר בעין רעה מוכר, ולשמואל
מוכר בעין יפה מוכר. במה שאמר רב נחמן בשם שמואל, האחין שחלקו⁵¹ שתי
שדות אחד נטל את השדה החיצונה ואחד נטל את הפנימית, אין להם זה על זה
לא דרך, ולא סולמות, ולא חלונות, ולא אמת המים ואף שאביהם כן השתמש
בהן לפנימית. והזהרו בהן, שהלכות קבועות הן. ורב אמר יש להם. ולכאורה
מחלוקתם היא, ששמואל פסק כרבי עקיבא שמוכר בעין יפה מוכר⁵², ורב סובר
שמוכר בעין רעה מוכר ושייר לעצמו במה שמכר לאחיו דבר הצריך לו כגון דרך
ואורה. ואם כן מדוע נחלקו פעמיים?

וצריכים להשמיע את מחלוקת רב
ושמואל בשני המקומות
אמר רב אשי לרבינא, שצריכים להשמיע את
מחלוקת רב ושמואל בשני המקומות⁵³. שאם היו
שונים את מחלוקתם רק באחים שחלקו, היה מקום לומר שרב סובר מוכר בעין
יפה, ורק שם יש להם דרך, משום שהפנימי יכול לומר רצוני לדור כמו שהיה
לאבא בהם דרך, שעל מנת כן חלקתי. ותדע שהיא טענה טובה בחלוקת יורשים,

48 וכן מסקנת הגמרא כרבי עקיבא כמו שרב הונא אמר לרב נחמן הלכה כמותכם שאתם קרובים לשער של ריש
גלותא שהדיינים שכוחים שם, רשב"ם.

49 והגמרא היא שמפרשת שרב ירמיה שנה איפכא. ולא שרב ירמיה אמר לרב הונא לשון זה איפכא תנינא. שאם
הוא היה יודע שרב הונא אינו שונה כמותו לא היה לו לתמוה שהרי בין לרב הונא בין לרב ירמיה הלכה שבעין
רעה מוכר. רשב"ם.

50 רבינא חננאל גרס ואודו לטעמייהו וצריכא. וצריך לפרש וצריכא שלא יהיה קשה והרי נחלקו בדבר פעם אחת
וכן היא סוגיית הגמרא בכל מקום. תוס'.

51 ושניהם מוכרים זה לזה. רשב"ם.

52 שלגבי הפנימי שייר לומר עין יפה שאע"פ שצריך לפרוח באויר לא שייר לעצמו את הדרך, אבל לגבי חיצון
לא שייר עין רעה במה שאינו נותן לו את הדרך שהרי אינו מוכר בשדה החיצון אלא הוא לוקח, ובלוקח לא שייר
עין יפה. אבל בשדה הפנימי הוא מוכר לאחיו את חלקו ובאותו חלק שמכר לא שייר לעצמו כלום ואין
לגביו עין רעה כלל. רשב"ם.

53 ודרך הגמרא לומר ואודו לטעמייהו וצריכא, אבל כאן אמוראים דיברו בה במפורש ואמרו לימא אודו
לטעמייהו, ולכן הוצרך לומר בלשון תירוץ צריכא. רשב"ם.

שהרי כתוב בתהילים: "תַחַת אֲבֹתֶיךָ יְהִי בְנִיךָ". ואם היו מביאים את מחלוקת רב
ושמואל אם הלכה כרבי עקיבא או כחכמים היינו אומרים שבאחים שחלקו שמואל
מודה שהשאיר לו את הדרך כדרך שהיה לאביהם.

אמר רב נחמן לרב הונא, האם הלכה היא כמונו, כשמואל שרב נחמן היה תלמידו.
או הלכה כמותכם. ואמר לו רב הונא, הלכה כמותכם, שאתם קרובים לשער של
בית ריש גלותא שמצויים בו הדיינים⁵⁴.

ב' בתיס שניהם במכר או במתנה אין להם דרך
וכ"ש חיצון במתנה ופנימי במכר

וריסת הפנימי על החיצון לרשות
הרבים, אם מכרם ביחד לשני בני אדם, או נתנם ביחד במתנה לשני בני אדם, אין
לפנימי דרך על החיצון. כמו שמכר לפנימי בעין יפה, מכר גם לחיצון בעין יפה⁵⁵.
וכל שכן שזה הדין כשנתן את החיצון במתנה ומכר את הפנימי⁵⁶, וכן במקרה
שמכר את החיצון ונתן את הפנימי במתנה, אין להן דרך זה על זה. כיון שהוא
מוכר ונותן לשנים אינו רע לזה וטוב לזה. ואומרת הגמרא האם לא שנינו במשנה
בסוף הפרק, במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולן, גם
חכמים מודים שיש לו דרך. מפני שחכמים מודים שמי נותן מתנה נותן בעין יפה,
וגם כאן מי שנותן מתנה נותן בעין יפה. ולא רק שלחכמים יש דרך לפנימי שקיבל
במתנה על החיצון. שלגבי החיצון שמכר לו היא עין רעה, ולגבי הפנימי שנתן לו
במתנה היא עין יפה. ואפילו לרבי עקיבא שיש לו עין יפה לגבי מה שמוכר, לגבי
מה שנותן יש לו עין יפה יותר. ויש לפנימי דרך על החיצון שהרי מוכח שעינו של
הנותן היתה יפה יותר אצלו מאשר אצל החיצון שמכר לו.

משנה

המוכר את הבית מכר לו את הדלת
ולא את המפתח

המוכר את הבית מכר לו את הדלת
שכל המחובר לקרקע הרי הוא
מכר את הדלת שכל המחובר לקרקע הרי הוא
מכר את המפתח. אבל לא מכר לו את המפתח שהוא דבר המיטלטל. מכר את המכתשת
הקבועה בקרקע, אבל לא את המיטלטלת. מכר את האיצטרוביל, שהוא עיגול
שסביב הריחים שהוא דבר קבוע שאין מזיזים אותו ממקומו. אבל לא את הקלת,
האפרכסת של הריחים שהיא מיטלטלת. ולא את התנור ולא את הכירים⁵⁸, שכל

54 רב נחמן היה חתנא דבי נשיאה ורגיל במקום הדיינים וראה מעשים בכל יום היאך דייני, או דיני. כך פירש
ר"ח. רשב"ם.

55 ואינו נקרא עין רעה אפילו לרבנן אלא כשמכר את הפנימי ועיכב לעצמו את החיצון אבל כשלא עיכב לעצמו
כלום כו"ע מודים שלזה מכר כל החיצון ולזה כל הפנימי, לא תהיה עינו יפה לזה ורעה לזה. רשב"ם.

56 שודאי לא תהיה עינו יפה אצל לוקח ורעה אצל מקבל מתנה, שודאי שהוא אוהב את ההוא שנתן לו במתנה.
רשב"ם.

57 כללו של דבר תשמישי בית הקבועים מכורים בכלל הבית והמיטלטלין אינם מכורים. רשב"ם.

58 וכן שנינו בתוספתא ובסדר המשנה גרס מכר תנור מכר כיריים ואינו מובן ואם נגרוס כך צריך להעמידה
במחוברת לקרקע, רשב"ם.

בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו, הרי כל התשמישים המיטלטלין מכורים. אבל שאר מיני תשמישים לא מכורים, אף על גב שאמר אני מוכר לך כל מה שבתוכו. שלא ריבה בלשון זה אלא תשמישים המיוחדים לבית זה⁶⁰.

גמרא

המשנה שלא כר"מ שא' מכר כרס מכר תשמישי כרס

שואלת הגמרא, האם נאמר שהמשנה שאומרת לא מכר מכתשת⁶¹ המיטלטלת היא שלא כרבי מאיר⁶².

שהרי רבי מאיר אומר בברייתא בפרק המוכר את הספינה, מכר כרס מכר תשמישי כרס⁶³. והוא הדין שמוכר בית מוכר את תשמישי הבית? עונה הגמרא, דווקא שם סבר כן רבי מאיר, שאין מזיזים אותם משם לעולם ואפילו שאינם קבועים בקרקע. אבל מכתשת שאינה קבועה פעמים ששואלים אותה ואינה קבועה בבית כל כך. שואלת הגמרא, הרי שנינו במשנה שמכר את הדלת ולא מכר את המפתח, מפתח הדומה לדלת מה דלת שקבועה אף מפתח שקבוע לעולם, שאין מזיזים אותו משם⁶⁴. אלא מסתבר שהמשנה אינה כרבי מאיר⁶⁵.

המוכר בית מכר דלת נגר מנעול קבוע אבל לא מפתח

תנו רבנן, המוכר את הבית מכר את הדלת, ואת הנגר בריח קבוע בכותל, ואת המנעול הקבוע

59 לא מכר לו את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים. לגירסא זו מדובר בתלושים. שהרי שנינו מכתשת הקבועה כרבי אליעזר ואם בתנור וכירים מחוברים הרי רבי אליעזר אמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. או כמו שאומר רשב"א שמדובר במחוברים אבל אין חיבורו חשוב חבור. שהרי מקבלים טומאה, ואפילו לר' אליעזר לא מכר את התנור וכירים וריחים אע"ג שמכר את המכתשת. ולספרים שגרסו מכר את התנור וכירים, אבל לא את הריחים צריך לומר שחיבורן נחשב חיבור ואינם דומים לקבלת טומאה, וחיבור הריחים אינו חשוב כ"כ כמו של תנור וכירים. ואין להקשות למה נקט בגמרא ולא את הריחים כיון שאפילו ר' אליעזר מודה שלא מכר את הריחים, ואומר רשב"א שנקט אותם משום שרצה לשנות ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו כולן מכורים ואפילו ריחים. תוס'.

60 הטעם שלא מכר את שאר מיני התשמישים הוא שהם לא בטלים לגבי בית. או מפני שאינו רוצה להתרחק מן השכונה שלו ולדור בבית אחר והוא צריך את המיטלטלין. אבל בחצר שנינו לקמן שאם אומר לו כל מה שבתוכה כל כלי התשמיש שנקראים מיטלטלין מכורים חוץ מחיטים ושעורים שכיון שמסתלק מכל השכונה מכר את כולם, שטורח הוא לו להוציא כליו משם. או מפני שלגבי חצר שהוא דבר גדול הם בטלים. ובמוכר את העיר שנינו שאם אמר כל מה שבתוכה מכר את הכל אפילו בהמה ועבדים שהם מיטלטלי דניידי וכ"ש חיטים ושעורים שכיון שמסתלק מכל העיר מכל וכל רוצה להסתלק שטורח לו להוציא מיטלטלין לעיר אחרת, או שהם בטלים לגבי העיר. כללו של דבר כל מוכר הגדול מחבירו ריבה למכור יותר, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו. רשב"ם.

61 רשב"ם. ועיין הע' 15.

62 דייקו ממה ששנינו לא מכר את המפתח שהרי מסיקים שהמשנה שלא כרבי מאיר מכח מפתח ולא כרשב"ם שפירש שעכשיו הקשו ממה ששנינו לא מכר את המכתשת המיטלטלת. תוס'.

63 כגון קנים שבכרם שהם לצרכה.

64 אף מפתח מדובר בשל עץ שהוא קבוע שיש מפתחות שאין מזיזים אותן מן הפותחת כגון של בני כפרים, ואפ"ה לא מכר את המפתח. שאם מדובר במפתח שאינו קבוע יחלוק בה עצמה המוכר את הבית מכר את המפתח קבוע אבל לא את המיטלטלת כמו ששנינו במכתשת וכ"ש דלת שהיא דבר שקבוע יותר. וממה ששנינו דלת שמענו שאין לחלק אלא בין דלת למפתח ואע"ג שקבוע בדלת אינו מכור שהרי הוא תשמיש קל ונוח לטלטלו ופעמים שמיטלטלת אבל לא תדיר. רשב"ם.

65 אין להקשות ממה שאמרו בהמוכר את הספינה דף עח: שרבי אליעזר ור"מ עומדים בשיטה אחת ממה ששנינו רבי אליעזר אומר המוכר את הבר מכר את הקורה. מפני ש"ל שלא אמרו ממש בשיטה אחת שהרי מפרשים בברייתא את טעמו של ר' אליעזר שלא נקרא בית הבר אלא על שם הקורה. תוס'.

בדלת, אבל לא את המפתח. מכר את המכתשת שחקק בסלע היוצא מן הכותל, אבל לא את זו שהיתה עשויה ואחר כך קבעה בקרקע⁶⁶. מכר האיצטרוביל אבל לא את הקלת, לא את התנור, ולא את הכירים, ולא את הריחים. רבי אליעזר אומר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, ומכר אף את המכתשת קבועה. בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין, חוץ מהבור ומהדות ומהיציע, שהם בניין לעצמם.

צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה קבעו ולהסוף חקקו אינו פוסל המים נחשבים לשאובים ופוסלים המקוה, מפני שלא בטל ממנו שם כלי כשקבעו. קבעו ולבסוף חקקו, אינו פוסל את המקוה, שהוא כעושה חריץ בקרקע⁶⁷. שואלת הגמרא, כמי פוסקת הברייתא שבקביעה בקרקע לא בטל שם כלי שהיה מתחילה. אם נאמר שהם דברי רבי אליעזר, הסובר שמכתשת שחקקה ולבסוף קבעה נחשב כקרקע והיא מכורה בכלל הבית⁶⁸ ⁶⁹, שמא טעמו של רבי אליעזר שהוא סובר שמוכר בעין יפה מוכר, ואפילו שיש עליו תורת כלי כיון שהוא מחובר המוכר מכור.

ואם כרבי אליעזר במה ששינונו, רבי אליעזר אומר, כוורת דבורים המחוברת בקרקע בטיט הרי היא כקרקע⁷⁰ לכל דבר להיות נקנית בכסף ובשטר ובחזקה ולקנות על גבה⁷¹. וכותבין עליה פרוזבול⁷², ואינה מקבלת טומאה במקומה

66 שלא כמשנה, והמשנה היא דברי ר' אליעזר היא שחולק בסיפא ואומר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, וכן פירש ר' חננאל וכן עיקר. רשב"ם.

67 אפשר להעמיד את צינור שחקקו ולבסוף קבעו שפוסל את המקוה אפילו בפרוץ משני רוחות כדרך הצינור, וכגון שחטטו באמצע לקבל צרורות. שבת קבול זה הם מים שאובים. ואין נראה להעמיד בצינור שסתום מכל צד. ודוקא שהמים נופלים מצינור למקוה אבל אם נפלו מצינור לקרקע ומהקרקע למקוה היא המשכה ואינו פוסל את המקוה אם יש כבר במקוה כ"א סאה מי גשמים, כמו ששינונו בתמורה. תוס'.

68 אבל חכמים שחולקים עליו לא יהיו חכ' אלו. רשב"ם

69 רשב"ם סי' ומיהו רבנן דפליגי עליה לא ליהוה הנהו רבנן דאמר לעיל לא רבי אליעזר ולא רבנן. ונראה לר"י שדחק לומר זאת לפי מה שמפרש לעיל מכר את המכתשת חקוקה היינו קבעה ולבסוף חקקה אבל לא את הקבועה היינו חקקה ולבסוף קבעה. ומכאן שחכ' מחלקים שחקוקה היא שלא תלשה מעולם שנחקקה בסלע היוצא מן ההר, וקבועה בין קבועה ולבסוף חקוקה בין חקוקה ולבסוף קבועה, ואתי שפיר רבנן. ובחנם דחק לפרש שאפשר לומר שחקוקה היא שלא תלשה מעולם, וקבועה היא בין קבועה ולבסוף חקוקה, ובין חקוקה ולבסוף קבועה. תוס'.

70 בס"ד חשבו שמדובר בכוורת מחוברת וצריך לפרש והרי היא כקרקע לקנותה בכסף ושטר וחזקה. אבל לבסוף שאמרו שהטעם הוא משום שהוקש ליער הוא על הדבש שבתוך הכוורת ולא חוששים בחיבור הכוורת. ואומר ר"י שהיה אפשר להקשות וליטעמין שהטעם הוא משום חיבור כוורת בטיט מדוע הרודה ממנה בשבת חייב הרי הוא כרודה פת מן התנור שלא חייב אע"ג שהתנור מחובר, ולענין טומאה הדבש מקבל טומאה אפילו במקומו כיון שלא צריך מחשבה, ולענין פרוזבול הרי יש את המקום ששוכבת עליו אלא על כרחך שמונה על יתדות, ואם כן אין טעמו משום שמחובר בטיט. תוס'.

71 רשב"ם.

72 ואם אין לו מוכה בתוך שדהו מפני שראה הלל שהעשירים נמנעים מלהלוות לעניים ועברו על מה שכתוב "פן יהיה דבר עם לבבך בליעל" וגו' עמד והתקין פרוזבול. וגופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כ"ו שארצה והדיינין חותמין עליו מלמטה או העדים. ומשמסר שטרותיו לב"ד לגבותן לא קוראים בו "לא יגוש" שהדיינין גובים אותו והפקר ב"ד הפקר. וה"מ כשיש ללוה קרקע שדומה כמו שיש למלוה משכון ולא שייך בו "לא יגוש". וכל מה שיוכלו חכמים לתקן שלא יהיו

שיצאה מתורת כלי, והדבש לא נטמא שבטל לגבי הכוורת⁷³. והרודה ממנה בשבת חייב חטאת שתולש דבר ממקום גידולו וכתולש מן הקרקע. וחכמים אומרים אינה כקרקע, וממילא אין כותבין עליה פרוזבול, מקבלת טומאה^{74 75}, והרודה ממנה בשבת פטור. והברייתא כ"א.

דוחה הגמרא, שאפשר לומר שרבי אליעזר מודה בצינור שחקקו ולבסוף קבעו שהוא כלי ופוסל את המקוה. ובכוורת סובר רבי אליעזר שנחשבת כמחובר אפילו אם אינה מחוברת ממש בקרקע, שלומד מהכתוב: "וַיִּטְבַּל אֹתָהּ בַּיַּעַר הַדְּבָשׁ", מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת. ומדובר בדבש במקום גידולו שנקרא 'יער' ולכן הוא נחשב כמחובר. ועדיין לא ידענו מהם דברי רבי אליעזר שמהם למדו שאינו סובר כברייתא הזו.

נראים עוקרים דבר מן התורה תיקנו. כן נראה הטעם בעיני, ומרבי זקני זצ"ל שמעתי שסתם לזה אין רגילין להלוותו אא"כ יש לו קרקע להשתעבד למלוה ובמילתא דשכיחא תיקנו חכמים, אבל בשאין לו קרקע אינו שכיח ולא תיקנו פרוזבול. ורבי אליעזר אומר שגם אם יש ללוה כוורת דבורים כותבין פרוזבול. רשב"ם.

73 ודוק במקומה אבל אם נטלה משם הדבש מקבל טומאה כמי שאמר בפרק המוכר את הספינה שאינו צריך מחשבה.

74 וגם הדבש שאינה צריכה מחשבה כמו ששינינו לקמן בהמוכר את הספינה. רשב"ם.

75 תוס' הקשו מה הטעם שנקט לגבי טומאה במקומה הרי אין חילוק בין במקומה בין שלא במקומה שהרי אינה מחוברת. ואומר ר"ת ששלא במקומה מקבלת טומאה כיון שמשלטלים אותה ממקום למקום ודומה לשאר כלים שבבית, וחכמים גזרו בה טומאה שמא יבוא לאיחלופי. תוס'.

